

Grønlandsk-dansk tværgående arbejde om styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland

December 2019

Styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland

Foreløbig afrapportering

Hvis et barn bliver udsat for omsorgssvigt, har samfundet et ansvar for, at barnet får den rette hjælp. For omsorgssvigt i barndommen kan sætte negative spor senere i livet. Det kan eksempelvis gøre det sværere at gennemføre en uddannelse. Samtidig giver det, som voksen, dårligere forudsætninger for at skabe en god og tryk barndom for egne børn. Det gælder bredt i forhold til omsorgssvigt, men det gælder måske særligt i forhold til seksuelle overgreb.

Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018 viser, at færre børn og unge sammenlignet med tidligere år har været udsat for seksuelle overgreb. For personer født i 1995 eller senere er det imidlertid stadig 20 pct., som har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen. Samtidig har 28 pct. været udsat for vold. Selvom udviklingen går den rigtige vej, er der stadig langt igen.

Naalakkersuisut har med sin strategi mod seksuelle overgreb (*Killiliisa*) sat sig som mål, at årgang 2022 skal være overgrebsfri. Det er et ambitiøst mål, der ikke kan indfries alene af Naalakkersuisut, de fem kommuner eller af et stærkt civilsamfund. Hvis årgang 2022 skal være overgrebsfri, kræver det, at alle kræfter trækker i samme retning.

Derfor er det også positivt, at samarbejdet mellem Naalakkersuisut og den danske regering nu styrkes gennem et fælles grønlandsk-dansk tværgående arbejde efter grønlandsk initiativ.

Boks 1

Rammer for arbejdet

10. oktober 2019 underskrev Naalakkersuisoq for Sociale Anliggender og Justitsområdet Martha Abelsen og social- og indenrigsminister Astrid Krag kommissoriet, som igangsatte et grønlandsk-dansk tværgående arbejde om at styrke indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland.

Der er nedsat en fælles grønlandsk-dansk embedsmændsgruppe, som skal aflevere anbefalinger og løsningsforslag til at styrke området til Naalakkersuisut og regeringen i første halvdel af 2020.

Status for arbejdet

Det fælles grønlandsk-danske tværgående arbejde om styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland ledes af en tværgående styregruppe, som betjenes af et fælles sekretariat. Styregruppe og sekretariat består af embedsmænd fra både den grønlandske og danske centraladministration. Det fælles arbejde skal, *jf. boks 1*, munde ud i løsningsforslag og anbefalinger til, hvordan forholdene for

udsatte børn og unge i Grønland kan forbedres på lang sigt. Arbejdet tager udgangspunkt i tre spor: *Forhold af betydning for barnet (spor 1), forhold af betydning for personer som krænker, begår svigt mv. (spor 2) samt den brede forebyggende indsats (spor 3)*. Ved at tage udgangspunkt i de tre spor er målet, at der kan findes løsninger, som kommer hele vejen rundt om udfordringerne med overgreb på og omsorgssvigt af børn og unge. Det er samtidig centralt, at løsningsforslag og anbefalinger kan løftes videre af Naalakkersuisut inden for den gældende kompetencefordeling i rigsfællesskabet.

Det er ikke nogen nem opgave. Der er derfor heller ikke nogen nemme løsninger. Udfordringerne kan ikke fjernes fra den ene dag til den anden, og ikke alle problemer kan løses samtidig. Det er en vigtig erkendelse, at det er nødvendigt med et langt sejt træk, før udviklingen kan vendes. Derfor er det også nødvendigt at prioritere, hvilke tiltag som er de mest centrale. Vi skal sætte ind dér, hvor det gør den største forskel for Grønlands børn og unge.

For at finde de mest centrale områder og identificere de gode trædesten, der allerede er lagt, sker der løbende en tæt inddragelse af de grønlandske kommuner, relevante NGO'er og øvrige interessenter i både Grønland og Danmark.

Med udgangspunkt i input fra disse interessenter er der identificeret syv principper, som går på tværs af de tre arbejdsspor, *jf. boks 2*. De tværgående principper skal fungere som en overordnet rettesnor for de kommende anbefalinger.

Boks 2

Tværgående principper

De kommende anbefalinger og løsningsforslag skal sigte mod, at:

- sætte barnets tarv først og sikre direkte inddragelse af barnets perspektiv,
- behandle krænkere med respekt for barnets tarv i lokalmiljøet,
- gå fra symptombehandling til forebyggelse,
- sikre lokal forankring og ejerskab,
- arbejde målrettet på kapacitets- og kompetenceopbygning,
- fremme overblik, samarbejde, sparring og videndeling og
- sikre bæredygtighed, så selvstyret på sigt kan varetage initiativerne selvstændigt.

Finansiering

Finansiering af akutte indsatser: Den danske regering afsatte med tilslutning fra Folketingets Finansudvalg i september 2019 5,3 mio. kr. som et tilskud til akut støtte til Grønland til at styrke indsatsen for udsatte børn og unge.

Finansiering af kommende anbefalinger og initiativer: Den danske regering, Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Alternativet og Liberal Alliance har med aftale fra november 2019 om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet for 2020-2023 prioriteret en ramme på i alt 80 mio. kr. til at understøtte arbejdet. Hertil kommer det grønlandske bidrag til medfinansiering.

Initiativer på den korte bane

Det grønlandsk-danske arbejde er ikke en enkeltstående indsats. Der bliver allerede gjort meget for at forbedre forholdene for udsatte børn og unge i Grønland.

I november 2019 offentliggjorde Naalakkersuisut en *National handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn 2020-2030*. I handlingsplanen bliver der givet en række bud på initiativer, som kan gøre en positiv forskel for udsatte børn og deres familier.

I januar 2020 offentliggøres en ny familiepolitik såvel som et nyt folkesundhedsprogram (*Inuuneritta III*), der ligeledes er med til at sætte retning for udviklingen på børne- og familieområdet i Grønland. I *Familiepolitikken* sættes der langsigtede og ambitiøse mål for børne- og familieområdet. På tværs af sektorer og myndigheder skal der være en fælles retning, så alle ved, hvad der arbejdes henimod. *Inuuneritta III* har det overordnede formål at skabe bedre rammer for samarbejde omkring det gode børneliv, der skal sikre alle børn en god og sund start på livet samt en høj grad af trivsel og sundhed i barndommen.

I regi af satspuljen for 2017 blev der igangsat et *Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for socialt udsatte børn og unge i Grønland*. Projektet bygger på et tæt samarbejde mellem Naalakkersuisut og Socialstyrelsen i Danmark. Som udløber af samarbejdet er der sat en række initiativer i gang, som er med til at understøtte henholdsvis sagsbehandlings-, familiecenter- og døgninstitutionsområdet i Grønland. Projektet er stadig i gang og slutter i 2020.

Foruden disse initiativer er der en række andre relevante initiativer, anbefalinger, rapporter og strategier på området, eksempelvis Grønlands Politis kortlægning af seksualforbrydelser i Tasiilaq og Naalakkersuisuts strategi mod seksuelle overgreb (*Killiliisa*).

Det er vigtigt med handling også på den korte bane. På baggrund af eksisterende samarbejder er der igangsat en række tiltag af betydning for de tre spor, *jf.*

boks 3. Initiativerne kan ikke stå alene. De forudsætter lokal forankring og implementering, så børnene og deres forældre oplever en sammenhængende indsats på tværs af ansvarsområder.

Boks 3

Initiativer på den korte bane

Følgende initiativer er enten igangsatte eller besluttede:

Forhold af betydning for barnet (spor 1)

- Socialrådgivere mv. til Kommuneqarfik Sermersooq – pilotinitiativ
- Styrket setup for efterforskning af sager om misbrug af børn
- Bedre rammer for videoafhøring af børn
- Task Force til bedre sagsbehandling

Forhold af betydning for personer, der krænker, begår svigt mv. (spor 2)

- Hjælp til børn og unge, der krænker andre børn
- Mulighed for psykologsamtaler under afsoning

Den brede forebyggende indsats (spor 3)

- Kortlægning af seksuelle overgreb i Sydgrønland og Qaanaaq
- Bedre vejledning til ofre
- Analyse af plejefamilieområdet

Neden for følger en status for de igangsatte tiltag på den korte bane. Primo 2020 forventer Naalakkersuisut at nedsætte en implementeringsgruppe med deltagelse af kommunerne, politiet og Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold. Implementeringsgruppen skal medvirke til at sikre en vellykket implementering af relevante initiativer, så de opleves som sammenhængende. Derudover skal gruppen medvirke til at sikre, at alle børn og familier, som bliver berørt af eller oplever seksuelle overgreb, oplever et professionelt system. Implementeringsgruppen vil således også forholde sig til *Håndbog til fagpersoner om seksuelle overgreb*, som udkom i november 2019. Håndbogen indeholder konkrete redskaber til arbejdet med seksuelle overgreb.

Forhold af betydning for barnet (spor 1)

Med spor 1 ses der på, hvordan der kan sættes ind mod seksuelle overgreb på og omsorgssvigt af børn og unge. Det kræver handling her og nu, hvor børn og unge kan have brug for hjælp og støtte. Ligesom det kræver, at der sikres bedre rammer for støtten fremadrettet.

Socialrådgivere mv. til Kommuneqarfik Sermersooq - pilotinitiativ

For at nedbringe antallet af ubehandlede børnesager i Kommuneqarfik Sermersooq (med særligt fokus på Tasiilaq), er der oprettet et akut-team af fagpersonale. Naalakkersuisut har indgået kontrakt med et vikarbureau, som leverer fagpersonalet.

Fagpersonalet skal sikre, at ubehandlede børnesager bliver behandlet. I første omgang sker dette ved at udarbejde socialfaglige undersøgelser mv. I anden omgang skal fagpersonalet være med til at behandle de børn, som har behov herfor. Socialrådgiverne arbejder også med sidemandsoplæring af de fastansatte socialrådgivere, som bor og arbejder i Tasiilaq.

I perioden fra oktober til december 2019 har otte socialrådgivere været i Grønland, mens en psykolog og en familiebehandler rejser til Nuuk og videre til Tasiilaq primo januar 2020. Familiebehandleren og psykologen arbejder i Grønland i fire måneder. Ud af de otte socialrådgivere startede fire i Nuuk og fire i Tasiilaq. Primo november rejste yderligere to af socialrådgiverne fra Nuuk til Tasiilaq, da der var behov for ekstra hænder i Tasiilaq.

Kommuneqarfik Sermersooq er overordnet positive angående pilotprojektets udfoldelse. I perioden fra 07.10.2019-13.12.2019 er 35 socialfaglige undersøgelser afsluttet. 53 sager ligger til kvalitetssikring, og 89 sager ligger til tolkning eller partshøring. 11 sager mangler oversættelse af partshøringssvar og er herefter afsluttede¹. Samtidig afføder de socialfaglige undersøgelser et synligt behov for behandling, hvorfor familiebehandleren og psykologen kommer til Tasiilaq.

Med akutindsatsen er der endvidere gjort den erfaring, at processen risikerer at blive sinket, idet der opstår flaskehalse, når de socialfaglige undersøgelser skal oversættes til grønlandsk.

Task Force til bedre sagsbehandling

Naalakkersuisut har i 2019 bevilliget penge til oprettelsen af en ny Task Force. Formålet med enheden er støtte til sagsbehandling lokalt i kommuner, som har akut behov for hjælp. Task Forcen vil samarbejde med kommunernes ledere og medarbejdere.

Det er hensigten, at kommunens medarbejdere tager aktiv del i Task Forcens arbejde med de sociale sager. I sager om seksuelle overgreb skal enheden bistå kommunens ansatte og borgerne i hele forløbet, både i forhold til anmeldelse,

¹ Det gælder for alle tallene, at de dækker over indsatsen fra såvel de otte vikarer som kommunens fastansatte socialrådgivere.

afhøringer foretaget af politiet, samtaler med børn og forældre samt opfølgning. Task Forcen skal være med til at sørge for, at der er fokus på barnet og barnets beskyttelse.

Der skal være fire faste medarbejdere i Task Forcen. Pr. 1. december 2019 er der startet en socialrådgiver, og pr. 1. januar 2020 starter endnu en. De øvrige to ledige stillinger er ved at blive besat.

Arbejdsgangen for Task Forcen beskrives i starten af 2020 med hjælp fra Socialstyrelsen i Danmark.

Styrket setup for efterforskning af sager om misbrug af børn

Sagsbehandlingstiden i sager, hvor børn og unge er forurettede, er en topprioritet i Grønlands Politis strategi for 2019-2022. Siden begyndelsen af 2019 har der været øget ledelsesmæssigt fokus på sager om seksuelle overgreb mod børn, og der er således blevet ansat en politikommissær til koordinering og monitorering af kredsens videoafhøringer.

Dette fokus har ført til, at sagsbehandlingstiden fra anmeldelse til første videoafhøring af forurettede under 15 år er blevet væsentligt nedbragt i 2019 i forhold til 2018 (opgjort de første fem måneder af 2018). I 2018 udarbejdede Grønlands Politi en begrænset analyse af sagsbehandlingstiden for de første fem måneder af 2018. Her var sagsbehandlingstiden 106,7 dage. Fra starten af 2019 har Grønlands Politi konsekvent valgt at registrere sagsbehandlingstiden, og i den sammenhæng kan det oplyses, at den gennemsnitlige sagsbehandlingstid ved udgangen af november 2019 er 64,5 dage.

For at styrke kompetencer og nedbringe sagsbehandlingstiden har Grønlands Politi intensiveret uddannelsen af videoafhørere og sagsbehandlere. Grønlands Politi råder ultimo 2019 over 15 videoafhørere. Samtidig har 24 politiassistenter gennemgået uddannelsen "overgreb mod børn". Det er planlagt at uddanne yderligere to videoafhørere i 2020. Grønlands Politi har desuden øget fokus på vidensdeling og udarbejdelse af vejledninger og actioncards på området, hvorfor der i maj 2019 er oprettet et kontaktnetværk i Grønlands Politi, hvor videoafhørere og sagsbehandlere på tværs af kredsen kan udveksle erfaringer og best practice. Disse tiltag har efter Grønlands Politis opfattelse medvirket til den kortere sagsbehandlingstid.

Endelig har Grønlands Politi etableret en rådgivningstelefon, hvor myndigheder og fagpersoner kan få råd og vejledning, hvis de har mistanke om et seksuelt overgreb mod et barn. Rådgivningstelefonen har været åben for henvendelser siden oktober 2019, og politiet modtager dagligt flere opkald på telefonen.

Bedre rammer for videoafhøring af børn

Grønlands Politi har primo 2019 taget 17 mobile videoenheder (børneafhøringskufferter) fra Rigspolitiet i brug ved videoafhøringer af børn. Der er samtidig indgået en aftale med Rigspolitiets Koncern IT om den nødvendige tekniske support af udstyret. Dette tiltag har efter Grønlands Politis opfattelse medvirket til den kortere sagsbehandlingstid.

Med henblik på at sikre bedre fysiske rammer ved videoafhøring af børn har Grønlands Politi i foråret 2019 foretaget en kortlægning af de nuværende lokaler, der anvendes til videoafhøring. Der er på den baggrund udarbejdet et oplæg til lokaletilpasninger, herunder foretaget en vurdering og rangordning af behovet for tilpasning af nuværende lokaler og etablering af nye lokaler. Der er samtidig indkøbt 17 kufferter med børneting såsom bamser, tegnesæt mv., som politiets videoafhørere kan have med til videoafhøringerne. Disse kufferter er taget i brug, og det er Grønlands Politis opfattelse, at kufferterne har en positiv effekt for barnets velbefindende i afhøringssituationen.

Grønlands Politi er i dialog med Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, kommunerne, Rigspolitiet og Justitsministeriet om den videre proces for lokaletilpasningerne, herunder ansvarsfordeling og finansiering. I den forbindelse ser politiet også på muligheden for i større udstrækning at anvende de eksisterende familiecentre til videoafhøring af børn.

Rigspolitiet bistår i december 2019 og januar 2020 med klargøring af udbudsmateriale til alle lokationer. En konkret plan for den videre etapevise lokaletilpasning er under udarbejdelse i dialog med kommunerne og Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, så lokaletilpasningerne kan igangsættes primo 2020.

Forhold af betydning for personer, der krænker, begår svigt mv. (spor 2)

Med spor 2 sættes der fokus på de personer, der krænker, begår svigt mv. for at forebygge overgreb på og svigt af børn og unge, så færre børn og unge skal opleve det i fremtiden. Det er essentielt, at der ses på, hvordan den negative spiral med overgreb brydes. Dels ved at sætte tidligt ind, når børn krænker andre børn, og dels ved at sikre den rette behandling og rehabilitering til personer, der har begået seksuelle overgreb.

Hjælp til børn og unge, der krænker andre børn

For at understøtte indsatsen over for børn og unge, der krænker andre børn og unge, deltog 20 medarbejdere fra familiecentre fra hele Grønland og to repræsentanter fra politiet i et firedages kursus i december 2019. Kurset blev afholdt

af JanusCentret i Danmark. Kurset er med til at sikre kompetence- og kapacitetsopbygning hos fagpersonerne på området i Grønland, bl.a. ved at give dem viden om, hvordan det er mest hensigtsmæssigt at arbejde med børn, der krænker andre børn.

Mulighed for psykologsamtaler under afsoning

I løbet af første kvartal 2020 vil det blive muligt efter en konkret vurdering at tilbyde samtaleforløb for krænkerer anbragt i den åbne afdeling i anstalten i Nuuk. I forbindelse med åbningen af anstalten i Nuuk og efter anbefaling fra Retsvæsenkommissionen er der ansat to psykologer samt en psykiater på deltid, der bl.a. skal tilbyde de forvaringsdømte samtaleforløb. Det overordnede mål for samtalerne er at skabe motivation til ændringer, som på sigt kan sænke risikoen for ny kriminalitet og føre til resocialisering og personlig udvikling.

Den brede forebyggende indsats (spor 3)

Med spor 3 er der fokus på samfundet omkring personer, der begår omsorgssvigt og overgreb, og ofrene herfor. Der er behov for at sætte bredt ind på flere områder, så det omkringliggende samfund giver de bedst mulige forudsætninger for, at alle børn får en god og tryk barndom.

Kortlægning af seksuelle overgreb i Grønland

Grønlands Politis kriminalpræventive enhed har i september 2019 offentliggjort en rapport, der på baggrund af en gennemgang af ca. 190 sager samt interviews af fagfolk kortlægger seksualforbrydelser mod børn og unge i Tasiilaq i perioden 2014-2018 samt kommer med anbefalinger til forebyggende indsatser.

Grønlands Politi har desuden ultimo 2019 igangsat en kortlægning af anmeldelsesbarrierer vedrørende seksualforbrydelser mod børn og unge i Sydgrønland og Qaanaaq. Formålet er at komme med lokale anbefalinger til tiltag om at bryde barriererne.

Bedre vejledning til ofre

Grønlands Politi forbereder en kampagne, der har til formål at få særligt børn og unge til at anmelde seksuelle overgreb. Kampagnen forventes lanceret primo 2020 og trækker bl.a. på resultaterne fra rapporten om Tasiilaq.

Herudover er Rigsadvokaten ved at udarbejde materiale om offererstatning. Materialet omfatter bl.a. skriftligt vejledningsmateriale til ofre, som politiet kan udlevere i tilknytning til mundtlig vejledning i forbindelse med anmeldelse og afhøring af ofret. Materialet omfatter endvidere vejledning til politiet om håndtering af ofres erstatningskrav, som kan danne grundlag for opdatering af rele-

vante actioncards og koncepter for anklageskrifter og breve til ofre i forbindelse med kriminalsagen. Vejledningsmaterialet vil foreligge på både grønlandsk og dansk og forventes implementeret primo 2020.

Analyse af plejefamilieområdet

For at styrke plejefamilieområdet i Grønland er der medio december 2019 igangsat en analyse af området, der kan danne grundlag for kommende initiativer. Analysen skal blandt andet se på, hvad der karakteriserer de nuværende plejefamilier. Ligesom den skal se på praksis i forhold til visitation, rekruttering mv.

Analysen udarbejdes af VIVE og afrapporteres til selvstyret med udgangen af 2020. Selvstyret vil i starten af 2021 invitere til et dialogmøde om analysens resultater.

Videre forløb

Frem mod sommeren 2020, hvor styregruppens anbefalinger og løsningsforslag skal foreligge, vil der ske en fortsat tæt inddragelse af relevante interessenter og videnspersoner på området. Styregruppen vil derfor også besøge flere grønlandske kommuner i januar 2020.

Den tætte inddragelse er afgørende for, at resultaterne af det fælles grønlandsk-danske arbejde får en karakter, som er anvendeligt og bæredygtigt i en grønlandsk virkelighed og dermed kan gøre en reel og langvarig forskel for udsatte børn og unge i Grønland.

